

Catalogue of Giedde's Music Collection in the Royal Library of Copenhagen. Compiled by Inge Bittmann. Edition Egtved, Denmark, 1976. 198 pp.

Gieddes samling af musikaler fra det 18. århundrede har haft en omflakkende tilværelse, siden den blev grundlagt engang i 1780'erne og op til i dag, hvor den findes så godt som komplet, samlet, ordnet og opstillet i kapsler i sin oprindelige systematik i musikafdelingen på Det kgl. Bibliotek. Grundlæggeren af samlingen var kammerherre W.H.R.R. Giedde (1756–1816), som fra 1791–93 var administrationschef for Det kgl. Kapel, og oprindeligt udgjorde samlingen kammerherrens private samling af musik, hvori hans yndlingsinstrument fløjten spillede den fremtrædende rolle; senere blev den af Gieddes enke solgt til Hofarkivet for 400 rigsdaler som led i genopbygningen af hoffets nodemateriale efter slotsbranden. At dømmen efter den stand, som noderne i dag befinder sig i, blev de ikke brugt synderlig flittigt af hoffet eller kapellet, og i mange årtier lå samlingen på et loft på Christiansborg; i begyndelsen af dette århundrede blev noderne overdraget til Det kgl. Bibliotek og spredt ud blandt bibliotekets øvrige samlinger, indtil man i 1950'erne påbegyndte et restaureringsarbejde, gående ud på påny at bringe disse spredte noder sammen, således at samlingen atter fremstod som et samlet hele. Kronen og afslutningen på dette arbejde er Inge Bittmanns katalog. Denne katalog er faktisk nummer tre i rækken af kataloger over Gieddes Samling, kataloger som alle tre er tilgængelige i Det kgl. Bibliotek. Den tidligste af disse kataloger stammer fra tiden umiddelbart efter Gieddes død; det er en håndskreven katalog med titlen *Fortegnelse paa kgl. Kammerherre Gjeddes efterladte Musikalia (†1816)*.¹ Det var denne katalog, der dan-

nede udgangspunkt for det føromtalte restaureringsarbejde. Den viser klart samlingens art og den systematik, hvormed Giedde ordnede og nummererede sine noder, og den er da også bragt i sin helhed i facsimile i Inge Bittmanns bog.

Den anden katalog over Gieddes Samling blev udarbejdet på et eller andet tidspunkt mellem 1826 og 1848; det er en fortegnelse over Hofarkivets musikaler, og da Gieddes Samling som nævnt blev købt af Hofarkivet, indgår samlingen naturligt i denne katalog under overskriften: *Fortegnelse over endeel Musikker tilhørende det kongelige Hofarkiv; kjøbte efter afdøde Kammerherre Gjedde*.²

Og nu altså denne tredje katalog af Inge Bittmann. Bogen består af fem hoveddele: indledning, facsimile af den gamle håndskrevne systematiske Giedde-katalog fra 1816, alfabetisk ordnet fortegnelse over samlingen, inklusiv de anonyme værker, systematisk liste med Gieddes gruppeopdeling som udgangspunkt og endelig en fortegnelse over de trykte musikaler ordnet efter forlægger. Det er således et uhyre grundigt og nyttigt arbejde, der her foreligger, et arbejde, som fremlægger en række hidtil ukendte bibliografiske data om de enkelte værker, og som derved bidrager dels til et forøget kendskab til musikken i anden halvdel af det 18. århundrede i almindelighed, dels til musikdyrkelsen hos overklassen i Danmark omkring 1790 i særdeleshed. Når hertil kommer, at der i bogen hverken er sparet på pladsen eller udstyret og at trykket, trods det koncentrerede indhold, er overskueligt, er man som interesseret i dansk musikliv i det 18.

1. Katalogsignatur: *Hagens Samling 26,4°, kasse A nr. 5.*

2. Katalogsignatur: *Ny kgl. Samling 3503 I-II, 4°.*

århundrede godt hjulpen med Inge Bittmanns bog, og ingen, der i fremtiden vil beskæftige sig med dette emne, kan komme uden om denne katalog, hverken som almindelig indgang til samlingen eller som informationskilde iøvrigt.

Et nøjere studium af indholdet af Gieddes Samling afslører, at der her er tale om et ret enestående samling af musik fra det 18. århundrede, som givetvis, ikke mindst efter udgivelsen af den foreliggende katalog, vil interessere også mange udenlandske forskere. Ikke sådan at forstå at man ikke gennem adskillige årtier har kendt og undersøgt musikaler fra Gieddes Samling, men der er nu, takket være denne nye registrering, mulighed for en nøjere vurdering af samlingens egenart.

Som nævnt er der tale om både tryk og manuskripter, nogenlunde ligeligt fordelt med halvdelen på hver kategori. En nøjere undersøgelse af manuskripterne, sammenlignet med kataloger over trykte noder, viser, at langt den overvejende del entydigt lader sig bestemme som afskrifter af ganske bestemte trykte forlæg; sådanne afskrifter kan enten være indkøbt hos lokale forhandlere i København, eller de kan være indforskrevet fra udlandet. Endelig kan de være kopieret af en udsendt dansk kopist, som har rejst rundt med det formål for øje at hjembringe kopier af tryk, der var gængse ude omkring i Europa. Ifølge Inge Bittmanns katalog er enkelte af manuskripterne autografer; dette gælder ifølge sagens natur først og fremmest værker af komponister, der virkede i Danmark.

Bortset fra en vurdering af samlingen som helhed er der især tre værkgrupper, som påkalder sig interesse: For det første de tryk, som ifølge andre tilgængelige bibliografiske kilder er unika, og derfor ikke findes andre steder end netop i Gieddes Samling; for det andet samlingens værker af danske eller i Danmark virkende komponi-

ster; og for det tredje de anonymt overleverede værker.

Hvad den første gruppe angår, opregner forfatteren i indledningen (s. 9) 17 tryk som unika i Gieddes Samling; det drejer sig om værker af J.A. André, F. Asplmeyer, J.C. Baumberg, G. Böhm, G.G. Cambini, D. Chiapparelli, G. Demachi, F. Devienne, J.T. Drobisch og E. Eichner. Da RISM-katalogen over trykte noder ikke var kommet længere end til bogstavet F, da bogen gik i trykken, har det været umuligt nøjagtigt at vurdere antallet af unika ud over denne opregning. Nu, hvor RISM er nået til bogstavet S, kan listen over unika i Gieddes Samling yderligere suppleres med følgende værker:

- G.F. Foux, *Six Quatuors . . . Oeuvre I*, Hummel;
 A.H. Gehra, *Primo saggio di sei pezzi, . . .*, Frentzel.
 Fr.H. Graf, *VI sonate . . . Opera terza*, Hummel.
 Chr. Karl Hartmann, *Six duo concertans . . .*, Le Duc.
 C.F.D. Hoffmann, *Trois Quatuors . . . Op. I*, W.N. Haueisen.
 Franz A. Hoffmeister, *Duetto . . .*, 1786, Hoffmeister.
 I.J. Holzbauer, *Trois sextuor . . . Oeuvre V*, Madame Berault.
 B. Hupfeld, *Concerto Periodique . . .*, Hummel.
 J.F. Klöffler, *Trois concerts . . . Oeuvre second*, Hummel.
 J.W. Leeder, *Concerto Periodique . . .*, Hummel.
 J.B. Mayer, *Second recueil d'airs variés . . .*, Le Duc.
 J.G. Metzger, *Trois concerts . . . Oeuvre quatrieme*, Hummel.
 – , *Six solos . . . Oeuvre sixieme*, Hummel.
 J.v. Moldenit, *Idea dell'articolare . . .*

A.E. Müller, *Concert . . . Oeuvre VI*, Hummel.

J.G. Naumann, *Six ouvertures italiennes, . . .*, Boyer.

J.G. Nicolai, *Six quatuors . . . Oeuvre IV*, Hummel.

J. Schmitt, *Air varié . . .*, J. Schmitt.

–, *Concerto . . . Oeuvre XV*, G.A. Diederichs.

Hertil kommer to tryk, som formentlig ved en fejltagelse ikke er opført i RISM:

Johann Anton André, *Concerto pour la flûte . . . Oeuvre 3me*, André.

Antonio Cartellieri, *Concert pour une flutte . . .*, Bossler.

I denne forbindelse kan det endvidere nævnes, at der i samlingen findes værker (i manuskript) af komponister, hvis navn end ikke opføres i RISM og som med andre ord slet ikke kendes gennem trykte værker; det drejer sig om komponisterne Freithof, Götzl, Matthees (?), Matterno og Piacentino.

En særlig interesse knytter sig som nævnt til værker skrevet af komponister, der i kortere eller længere tid virkede i København, først og fremmest organister, medlemmer af kapellet eller udenlandske mestre med anden tilknytning til hofmusikken og teatret. Der er for disse værkers vedkommende næsten udelukkende tale om manuskripter, og Giedde har formentlig kendt adskillige af disse musikere personligt, dels i kraft af embedet som administrationschef for kapellet, dels gennem fælles optræden ved koncerter i tidens klubber og musikforeninger, hvor også Giedde diverterede på fløjten. Ud over musik af mere kendte folk som G. Sarti, J.E. Hartmann, J.A. Scheibe, A.C. Kunzen, P. Scalabrini og C.W. Gluck finder vi »dansk« musik af J.H. Freithof (hofviolon fra 1744), J. Foltmar (organist ved Trinitatis og medlem af *Det musikalske Societet*),

J.v. Moldenit (dansk musiker født i Glückstadt), J.G. Naumann (leder og reorganisator af kapellet i midten af 80'erne), Morten Ræhs (koncertmester i *Det ny musikalske Selskab*), H.H. Zielche (slotsorganist og solofløjtenist sammen med Giedde i *Harmoniens orkester*) samt H.O.C. Zinck (syngemester ved teatret og organist ved Vor Frelseres kirke).

Når Glucks navn nævnes her i forbindelse med musik skrevet i Danmark, skyldes det, at vi i Gieddes Samling finder hans *La Contesa Dei Numi*, skrevet i anledning af prins Christians (senere d. VII) fødsel til tekst af Metastasio. Både dette manuskript i Gieddes Samling og et andet manuskript af samme værk, der stammer fra Det kongelige Teater og nu befinder sig i Det kgl. Biblioteks hovedsamling³ bærer datoen »Copenh. d. 12. Marts 1749« (selve opførelsen fandt sted på Charlottenborg d. 9. april 1749). I forordet til sin bog nævner Inge Bittmann det tilsyneladende ejendommelige faktum, at dette Gluck-manuskript fra Gieddes Samling sammen med et par andre manuskripter fra samlingen på et tidspunkt længe efter Gieddes død indgik i en anden af særsamlingerne i Det kongelige Bibliotek, H. & Fr. Rungs Musikarkiv. Forfatteren undrer sig over, hvordan de er havnet der. Det er nu ikke så mærkeligt endda; i Carl Thranes bog om H. Rung⁴ læser vi nemlig på s. 154 en indgående beskrivelse af, hvordan Rung en dag fornøjet vendte hjem med nogle noder, som han havde fundet oppe på loftet af Christiansborg slot, heriblandt netop dette Gluck-manuskript; Rung har åbenbart ved denne lejlighed haft fat i et par af de gamle pakker med Giedde-noder, der på dette tidspunkt blev

3. Katalogsignatur: C I, 245. mu 6404.0630.

4. Carl Thrane: *Cæcilieforeningen og dens Stifter*. En Fremstilling i Anledning af Foreningens halvhundredaarige Beståen. Kbh. 1901.

opbevaret på loftet, og udvalgt hvad der umiddelbart tiltalte ham!

Den tredje gruppe værker, der skal omtales nærmere her, er gruppen af anonyme værker. Det drejer sig om ikke færre end 41 titler, alle i manuskript (hovedsageligt fløjtekoncerter og fløjteduetter). I mod-sætning til den øvrige del af katalogen bringes for disse værkers vedkommende samtlige værkbegyndelser i fotografisk gengivelse efter manuskriptet; disse håndskrifts-prøver viser for det første, at flere af værkerne formentlig er kopieret af samme hånd, for det andet at kopister kendt fra Gieddes Samling genfindes i manuskripter i Det kongelige Bibliotek uden for samlingen; en nøjere undersøgelse af disse forskellige sammenhænge vil formentlig føre frem til identificeringen af endnu flere af de anonymt overleverede værker, end dem det allerede er lykkedes at få identificeret i forbindelse med arbejdet omkring Inge Bittmanns katalog. Her skal blot nævnes, at det første af de anonyme værker, arien *Donna crudel spietata*, ifølge Peter Ryom stammer fra Vivaldis opera *La costanza trionfante* (2. akt 14. scene), opført 1716.

Selvom der således er mange gode grunde til at udgive en samlet katalog over Gieddes Samling, er der dog et forhold man som almindelig bruger af Det kgl. Bibliotek må undre sig over og beklage: hvorfor er det kun de trykte musikaler fra Gieddes Samling, der er registreret i forbindelse med RISM-projektet og ikke også manuskripterne? Det er en velkendt sag, at samtlige musikaler i danske biblioteker fra før år 1800 er blevet nyregistreret som led i dette internationale RISM-projekt. For trykkes vedkommende er disse kataloger under udgivelse⁵ (man er nået til bog-

stavet S) og her kan man regne med – i hvert fald i princippet – at finde alt hvad der findes i danske biblioteker af trykte noder fra før 1800, altså også noder fra Gieddes Samling.

For håndskrifternes vedkommende er arbejdet set i international sammenhæng langt fra tilendebragt, og der er derfor ifølge sagens natur ikke udgivet nogen katalog endnu; det er vel iøvrigt et spørgsmål om noget sådant overhovedet vil ske. Men for de danske manuskrippers vedkommende blev arbejdet afsluttet for et par år siden, således som det er beskrevet af Nanna Schiødt i forskellige fagtidsskrifter⁶. En samlet EDB-udskrift af disse manuskripter i danske biblioteker er tilgængelig i Det kgl. Bibliotek, ligesom den enkelte bruger kan opstille sin egen søgeprofil og således få en udskrift af netop den del af det registrerede materiale, som han har brug for. Hertil kommer, at samtlige numre er forsynet med incipit i en maskinskrifts-notation, som enhver nodelæser kan omskrive på et øjeblik. Det er således muligt via denne MUSICAT-katalog at danne sig et godt overblik over bestanden af musikaler i håndskrift fra før 1800, og kombineret med den for længst afsluttede registrant over trykte noder kan man med ganske stor let-hed finde frem til det i Danmark overlevere-de nodemateriale af hvilken komponist fra tiden man end måtte ønske sig. Altså med undtagelse af de mange manuskripter i Gieddes Samling! For en udenforstående forekommer dette ret urimeligt. Er det af økonomiske grunde at disse manuskripter blev holdt ude, eller af bibliotekspolitiske? Upraktisk er det i hvert fald. Det vil jo nemlig sige, at den bruger, som ud fra sit almindelige kendskab til RISM-projektet og dets idealer regner med at være dækket

5. *Répertoire International des Sources Musicales, serie A/I, Einzeldrucke vor 1800*, bd. 1 ff, Kassel 1971 ff.

6. Se: Nanna Schiødt: »Danish Holdings of Music Manuscripts Written before 1800«, *Musik & Forskning*, 2, 1976.

ind, når MUSICAT er gået igennem, i virkeligheden, måske uden at ane det, mangler ca. 600 manuskripter fra Gieddes Samling, som i hvert fald for det 18. århundredes vedkommende så afgjort hører til det vigtigste af det kildemateriale, der er bevareret her i landet. Enhver, der benytter MUSICAT-katalogen skal med andre ord vide, at ganske vist er der her tale om en registrant over musikaler i manuskript i Danmark fra før 1800 – men denne registrant, afsluttet i 1975 og løbende ført ajour siden, skal altså suppleres med i hvert fald yderligere en betydelig katalog, afsluttet og trykt i 1976, nemlig katalogen over Gieddes Samling – unægteligt et ejendommeligt forhold i en tid, hvor alle bestræbelser inden for biblioteksvæsnen går i retning af forenkling og rationalisering. Disse tilstande kan man naturligvis ikke laste Inge Bittmanns katalog for; denne bog og RISM-projektet tjener to helt forskellige formål, og der er netop brug for dem begge. Imidlertid må det være en let sag nu, hvor bogen foreligger trykt, at indlemme dens oplysninger i MUSICAT-katalogen, således at man også for Giedde-manuskripterens vedkommende kan udnytte EDB-tekniikkens fordele.

Som afslutning på denne omtale af Inge Bittmanns katalog over Gieddes Samling skal der til slut fremføres et par kritiske indvendinger mod forskellige forhold i bogen. Omkring halvdelen af værkerne i katalogen er forsynet med incipits – altså de første par takter af hovedstemmen; det drejer sig om de manuskripter, der ikke entydigt kan identificeres gennem standard-værkfortegnelser som Wotquenne for C.P.E. Bach, Terry for J.C. Bach, Knape for Abel o.s.v. Sådanne manuskripter samt alle de trykte værker anføres derimod kun med titel, uden incipit. Dette forekommer at være et dårligt sted at spare penge i en udgivelse af denne art. Enhver, der har

beskæftiget sig med det 18. århundredes instrumentalmusik ved hvor ulig meget lettere, det er at have med de bibliografiske data at gøre, når værkerne entydigt kan bestemmes gennem incipits som supplement til titelangivelsen. I princippet adskiller tryk sig ikke fra manuskripter på dette punkt, og her, hvor det trods alt drejer sig om et overskueligt antal værker, burde man nok have ofret nodeangivelse for samtlige værker – med undtagelse af de allerede nævnte, som på anden vis kan identificeres gennem almindeligt kendte referencer.

Et andet punkt, hvor man kunne have ønsket sig lidt fyldigere oplysninger, er i forbindelse med komponistangivelserne, både med hensyn til selve navnet og med hensyn til en lidt nøjere identifikation. Der synes ikke at være noget princip for udvælgelsen af den version, i hvilken en komponists navn anføres; sommetider er det titelbladets version, sommetider standardlitteraturens og sommetider noget helt tredje. Dette bevirker f.eks., at komponister adskillige steder i katalogen står opført to gange, selvom det entydigt kan fastslås, at der er tale om den samme komponist. I det følgende bringes en fortegnelse over sådanne komponistangivelser, der i katalogen kan tolkes som forskellige, men som blot er to forskellige navne for den samme person:

Besozzi,	Besozzi (1700–75)
Alessandro Cannabich	Cannabich, Christian (1731–98)
Fischer	Fischer, G.C. (dvs. Johann Christian) (1733–1800)
Hartheman/Hartmann	Hartmann, Karl Christian (1750–1804)
Hoffmeister, Franz Anton	Hofmeister (1754–1812)
Mayer, I	Mayer, J.B.

Rosetti, Franz Anton	(anføres i standardlitte- raturen under navnet Franz Anton Rösler) (1750–92)
Reichardt	(= Johann Friedrich Reichardt) (1752–1814)
Ritschel, Wenzeslaus	(= Georg Wenzel Rits- chel) (1744–?)
Schmidt	Schmitt, Joseph (1734–91)
Toeschi	(= Alessandro Toeschi) (?–1758)
Wendling	Wendling, Johann Bap- tist (1723–97)

Når man ved, hvor ofte samme komponist-efternavn kan referere til flere helt forskellige komponister, er det ikke ligegyldigt at gøre opmærksom på, at der i ovennævnte tilfælde netop er tale om samme komponist. I det hele taget ville det have gjort bogen mere overskuelig, såfremt der bag i havde været en samlet oversigt over de repræsenterede komponister med angivelse af årstal og vigtigste virkesteder. Det sidste man kunne have ønsket uddybet er den i indledningen foretagne sammenligning mellem Giedde-katalogen fra 1816 og hofkatalogen fra 1826. En sådan nøjere sammenligning ville rejse en række spørgsmål omkring forholdet mellem Gieddes Samling og en anden hidtil upåagtet »samling« i Det kgl. Bibliotek, nemlig den gruppe musikaler, som optræder i hofkatalogen blandt autentiske Giedde-værker, men som ikke desto mindre af en eller anden årsag har været holdt uden for samlingen af Giedde; meget tyder på, at disse godt 100 værker, der her er tale om, er skrevet af S. dall Croebelis, en komponist og fløjtevirtuos, om hvem vi ikke ved stort mere end at han blev født i Holland, virkede i København og kendte Giedde ganske indgående.⁷

7. Jf. Niels Krabbe: »Simoni dall Croebelis – Compositeur ved Musiquen – København 1787«, *Musik & Forskning*, 3, 1977.

I forbindelse med denne hofkatalog fra 1826 skal for fuldstændighedens skyld og for at følge forfatterens egen systematik følgende bemærkninger føjes til i bogens »Systematical List« s. 152 ff:

I,44, 45 og 46 (s. 158): der tilføjes: »Not to be found in 1826 Catalogues«.

XI,34 og 38: »Not in 1826 Catalogues« bør rettes til: »In the main part of 1826 catalogues« som henholdsvis nr. 65 og nr. 5.

Til slut endelig en detalje. Som nr. III,25 og III,29 indgår i samlingen følgende to værker i manuskript:

Sonata Dell Sigr: Rinaldo Cæsare (fl. I, II og III)

Trio a 3 D. . . Sigr. Quantz (fl. I, II og III)

Der er tale om et og samme værk, men i Inge Bittmanns katalog opføres det – i overensstemmelse med titelbladene – under navnet Reinhard Keiser og navnet Johann Joachim Quantz; et af disse navne må med andre ord være forkert, og mon ikke man tør vove at hævde, at det er Reinhard Keiser, der kan lades ude af betragtning. Der kendes idag ikke et eneste trykt instrumentalværk af denne komponist (ifølge RISM), hvorfor en trestemmig fløjtesonate unægtelig ville være noget af en overraskelse.

Trods de her anførte indvendinger af forskellig art er der som allerede nævnt slet ingen tvivl om, at vi med denne Giedde-katalog af Inge Bittmann har fået et endog meget værdifuldt og længe tiltrængt bibliografisk hjælpemiddel i hænde, som dels kan danne udgangspunkt for undersøgelser omkring musikken og musiklivet i Danmark i de sidste årtier af det 18. århundrede, dels kan give danske og udenlandske musikforskere nøglen til en meget betydelig del af Det kgl. Biblioteks bestand af noder fra perioden ca. 1750–1780.

Niels Krabbe